

Nord Stream AG
Grafenauweg 2
CH-6304 Zug
Switzerland

sähköposti: info@nord-stream.com

Viite

Ympäristövaikutusten arviointiohjelma saapui yhteysviranomaiselle 25.3.2013

Yhteysviranomaisen lausunto Nord Stream –laajennushankkeen ympäristövaikutusten arviointiohjelmasta

1. HANKETIEDOT JA YVA-MENETTELY

Nord Stream AG toimitti Nord Stream –laajennushankkeen ympäristövaikutusten arviointiohjelman Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukseen (ELY-keskus) 25.3.2013. Nord Stream –laajennushankkeessa on tarkoitus rakentaa enintään kaksi maakaasuputkea Venäjällä sijaitsevasta rantautumispaikasta Suomen, Ruotsin ja Tanskan vesien kautta rantautumispaikalle Saksaan. Suomen talousvyöhykkeellä reitti noudattelee jo rakennettujen Nord Stream-putkilinjojen 1 ja 2 reittiä. Suunnitteilla olevien putkilinjojen kokonaispituus on 1250 km ja Suomen talousvyöhykkeellä olevien putkilinjojen pituus 370 km.

Arviointiohjelma ja arviointiselostus

Arviointiohjelma on hankkeesta vastaavan laatima suunnitelma niistä selvityksistä, joita ympäristövaikutusten arvioimiseksi on tarpeen tehdä sekä siitä, miten arviointimenettely järjestetään.

Hankkeesta vastaava laatii arviointiohjelman ja yhteysviranomaisen siitä antaman lausunnon perusteella arviointiselostuksen.

Hankkeesta vastaava ja yhteysviranomainen

Hankkeesta vastaava on Nord Stream AG, jossa hankkeen yhteyshenkilöinä ovat Tiina Salonen ja Simon Bonnell. Arviointiohjelman on laatinut konsulttitoimeksiantona Ramboll, jossa yhteyshenkilöinä ovat Tore Granskog ja Heikki Surakka.

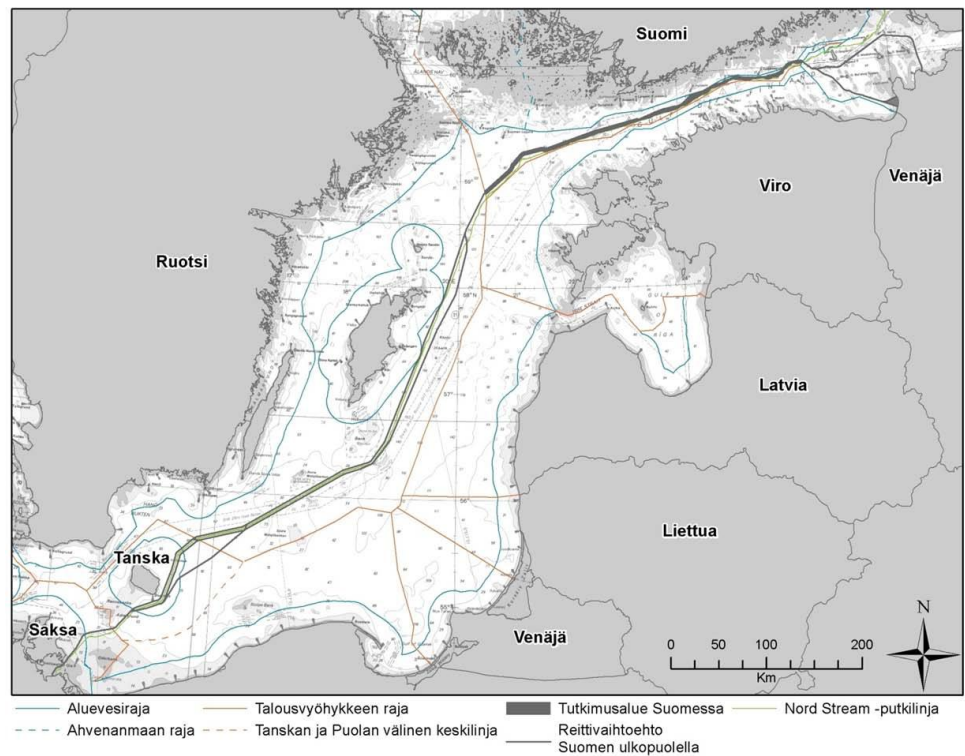
Uudenmaan ELY-keskus toimii tässä hankkeessa ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain mukaisena yhteysviranomaisena. Yhteysviranomaisen edustaja on Päivi Blinnikka (Laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista 3 §, 1 mom. 10 kohta sekä asetus elinkeino-,

Lasku hankkeesta vastaavalle 19 000 €. Maksuperusteet ovat lausunnon liitteenä.

liikenne- ja ympäristökeskuksista 2 § 1 mom. 3 kohta ja 3 § 1 mom. 1 kohta).

Hankkeen kuvaus

Nord Stream AG suunnittelee rakentavansa enintään kaksi uutta maakaasun siirtoputkea Venäjällä sijaitsevasta rantautumispaikasta Suomen, Ruotsin ja Tanskan Itämerellä olevien talousvyöhykkeiden läpi rantautumispaikalle Saksaan. Suomen talousvyöhykkeellä maakaasuputkien reitti noudattelee olemassa olevien Nord Stream -putkilinjojen 1 ja 2 reittiä. Putkilinjojen kokonaispituus Venäjältä Saksaan on 1250 km ja reitin pituus Suomen talousvyöhykkeellä on 370 km.

Kuva: Nord Stream -laajennushankkeen putkilinjojen mahdolliset reitit ja rantautumispaikat.

Hankekokonaisuuteen kuuluu putkilinjojen rakennusvaiheen ja käyttövaiheen aikaiset toiminnot sekä liitännäistoimintoja ja putkilinjojen käytöstä poistaminen.

Rakennusvaiheen toiminnot Suomen talousvyöhykkeellä:

- ammusten raivaus
- kiviaineksen kasaus
- kiviaineksen kuljetus suomalaisesta satamasta, mahdollisesti Kotkasta, kiviaineksen läjityspaikalle
- olemassa olevien kaapeleiden risteysrakenteiden asennukset
- putkenkuljetusalusten liikenne suomalaisista satamista, mahdollisesti Kotkasta ja Hangosta, putkenlaskualukselle

- kahden putkilinjan putkenlasku käyttämällä dynaamisesti asemoitavaa ja ankkuroitavaa putkenlaskualusta
- mahdollinen putkijaksojen vedenalainen yhdistäminen
- käyttöönoton valmistelut
- käyttöönotto

Käyttövaiheen toiminnot Suomen talousvyöhykkeellä:

- putkilinjojen käyttö ja ylläpito 50 vuoden ajan

Putkilinjojen käytöstä poistaminen Suomen talousvyöhykkeellä:

- käytöstä poistamista koskeva ohjelma laaditaan, kun putkilinjat lähestyvät suunnitellun tai taloudellisen käyttöikänsä loppua

Liitännäistoiminnot Suomessa ja Suomen talousvyöhykkeellä:

- putkien kuljetus meritse betonipinnoituslaitoksesta, mahdollisesti Kotkasta, mahdolliselle varastointialueelle Hankoon
- kiviaineksen kuljetus mahdollisesti Suomessa olevasta louhoksesta tai louhoksista väliaikaiselle varastointialueelle suomalaisen satamaan, mahdollisesti Kotkan satamaan
- kiviaineksen väliaikainen varastointi satamassa

Hankeeseen liittyy muita toimintoja, jotka YVA-ohjelmassa esitetään jätettäväksi YVA-menettelyn ulkopuolelle. Näitä ovat:

- betonipinnoituslaitos, mahdollisesti Kotkassa, sen varastointialueet ja satamat
- materiaalin kuljetus betonipinnoituslaitokseen
- materiaalin kuljetus varastointialueilta satamiin
- raaka-aineiden valmistus ja kuljetus

Hankkeen tausta

Nord Stream AG laati vuonna 2012 toteutettavuustutkimuksen Nord Stream –hankkeen mahdollisesta laajentamisesta ja tutkimuksen perusteella laajennushanke todettiin toteuttamiskelpoiseksi. Toteutettavuustutkimuksessa arvioitiin useita pääreittivaihtoehtoja, muun muassa Viron ja Latvian talousvyöhykkeiden kautta kulkevaa reittiä. Viron hallitus päätti joulukuussa 2012, että se ei myönnä lupaa Nord Stream AG:lle aloittaa tutkimuksia Viron talousvyöhykkeellä, joten Viron ja Latvian talousvyöhykkeiden kautta kulkevaa reittivaihtoehtoa ei voida jatkosuunnittelussa ottaa huomioon.

Nord Stream –putkilinjat 1 ja 2 rakennettiin vuosina 2010-2012. Nord Stream AG:n mukaan kahden ensimmäisen putkilinjan rakentaminen on osoittanut, että merenalainen maakaasun kuljetus Itämeren poikki on

teknisestä, taloudellisesta ja ympäristövaikutusten näkökulmasta kestävä ratkaisu.

Maakaasun osuus EU:n jäsenvaltioiden primäärienergiankulutuksesta on neljäsosa. Vuoteen 2035 mennessä maakaasun osuuden EU:n primäärienergiankulutuksesta odotetaan lisääntyvän 25 prosentista 30 prosenttiin. Nykyisillä Nord Stream putkilinjoilla 1 ja 2 sekä suunnitteilla olevilla kahdella uudella putkilinjalla pyritään tarjoamaan vakaat maakaasun toimitukset Venäjältä Eurooppaan.

Venäjällä on suuret kaasuvaramot. Maailman tunnetuista helposti hyödynnettävissä olevista kaasuvaramoista 44 600 miljardia kuutiometriä eli noin 21 prosenttia on Venäjällä.

Hankkeen vaihtoehdot

VE 0: Toteuttamatta jättäminen

Venäjän ja Saksan välistä maakaasuputkilinjaa ei toteuteta Itämeren kautta. Kaikki toimet, jotka liittyvät hankkeen toteuttamiseen, mukaan lukien ammusten raivaus, merenpohjan muokkaus, putkilinjan rakentaminen ja käyttö, jätetään suorittamatta, eikä hankkeesta näin ollen aiheudu ympäristövaikutuksia.

VE 1: Hankevaihtoehto Suomen talousvyöhykkeellä

Vaihtoehto 1 sijaitsee kokonaan Suomen talousvyöhykkeellä ulottuen Venäjän rajalta Ruotsin talousvyöhykkeen rajalle. Osuuden pituus Suomen talousvyöhykkeellä on 370 km ja sen leveys on 1,6 – 4,7 km.

VE1:n putkikäytävän pohjoisraja on 1,6 – 4,7 km Nord Stream –putkilinja 1:stä pohjoiseen ja putkikäytävän eteläraja on Nord Stream putkilinja 1 Suomen ja Venäjän rajalta Hangon eteläpuolelle.

VE1:n putkikäytävän pohjoisraja on 2,8 – 8 km Nord Stream –putkilinjasta pohjoiseen ja putkikäytävän eteläraja on Nord Stream putkilinja 1 ja enintään 4,1 km Nord Stream –putkilinja 1:stä pohjoiseen Hangon eteläpuolelta Suomen ja Ruotsin rajalle.

VE 1a: Alavaihtoehto Porkkalan eteläpuolella

VE 1a:n pituus on 21 km ja leveys 2 km. Se sijaitsee Porkkalan eteläpuolella ja seuraa Porkkalan majakan edustalla länteen suuntautuvan reittijakojärjestelmän pohjoisreunaa.

VE 1a:n ympäristövaikutusten arvioiminen perustuu Nord Stream –laajennushankkeen toteutettavuustutkimukseen vuodelta 2012. Toteutettavuustutkimuksessa VE 1:llä ja alavaihtoehto VE 1a:lla todettiin olevan toisistaan poikkeavia hyötyjä ja haittoja, minkä vuoksi näiden vaihtoehtojen tarkempi vertailu YVA-menettelyssä on tarpeen.

Toteutettavuustutkimuksessa alavaihtoehto VE 1a:n eduiksi verrattuna vaihtoehto VE 1:een todettiin seuraavat:

- VE 1a:n alueella on vähemmän olemassa olevaa infrastruktuuria ja se tarjoaa putkilinjojen ja olemassa olevien kaapeleiden risteyksille teknisesti sopivamman risteämiskulman.
- VE 1a haittaa rakentamisen aikana laivaliikennettä vähemmän kuin VE 1. VE 1a kulkee reittijakoalueen pohjoisreunan läheisyydessä, joten länteen kulkeva laivaliikenne voi ohittaa putkilinjojen rakentamislukset eteläpuolelta länteen kulkevaa väylää pitkin.
- Porkkalan edustalla merenpohjassa on todennäköisesti edelleen paljon miinoja. Osa miinoista saatetaan joutua raivaamaan pois. Miinujen raivaus reittijakoalueen pohjoisosassa vaikeuttaa todennäköisesti laivaliikennettä vähemmän ja raivauksen aiheuttamat riskit olemassa olevalle infrastruktuurille ovat todennäköisesti pienemmät.

Toteutettavuustutkimuksessa alavaihtoehto VE 1a:n haitoiksi verrattuna vaihtoehto VE 1:een todettiin seuraavat:

- Suomen talousvyöhykkeen tulevan käytön näkökulmasta alavaihtoehto VE 1a rajoittaa todennäköisesti enemmän niitä alueita, joilla hätäankkurointi tulevaisuudessa on mahdollista. Jos suunnitellut putket rakennetaan VE 1:n mukaiselle käytävälle, vaikutukset hätäankkurointiin tulevaisuudessa ovat pienemmät.

YVA-selostuksessa tulee olemaan vaihtoehtojen VE 1 ja alavaihtoehto VE 1a vaikutusten arviointi ja niiden keskinäinen vertailu.

Suomen talousvyöhykkeellä voidaan käyttää kahta erilaista putkenlaskualusta. YVA-menettelyssä arvioidaan kaksi putkenlaskualusta:

- ankkuroitava laskualus, joka tarvitsee ankkurinkäsittelyaluksia siirtämään sen asemointiin tarvittavia ankkureita ja
- dynaamisesti asemoitava laskualus, joka ei tarvitse ankkureita putkenlaskuprosessin aikana, koska se säilyttää asemansa ohjauspotkureiden avulla.

Ympäristörajoitteiden takia tai teknisistä syistä muita alavaihtoehtoja voidaan ottaa huomioon hankkeen perussuunnittelun kuluessa. Nämä mahdolliset uudet alavaihtoehdot saattavat edellyttää lisätutkimuslupia, jotka sisällytetään arviointiin.

Hankkeen suunnittelun edetessä arvioidaan myös muita vaihtoehtoisia teknisiä ratkaisuja kuten ammusten käsittelyssä ja raivauksessa käytettäviä menetelmiä.

Hankkeen YVA-menettelyn tarve

Hankkeen YVA-menettelyn tarve määräytyy YVA-lain (468/1994 muutoksineen) 4 a §:n ja 4 § 1 momentin perusteella. 4 a §:n mukaan YVA-lakia sovelletaan Suomen talousvyöhykkeellä. 4 § 1 momentin mukaan hankkeen YVA-tarve määräytyy YVA-asetuksen 6 §:n hankeluettelon kohdan 8 b perusteella, kaasuputket, joiden halkaisija on yli DN 800 millimetriä ja pituus yli 40 km.

Liittyminen muihin hankkeisiin

Suomen talousvyöhykkeellä Nord Stream –laajennushankkeen tutkimusalueella on tämän hetkisen tiedon mukaan yhteensä 18 tutkimusalueen risteävää sähkö- tai tietoliikennekaapelia, joista käytössä olevia aktiivisia kaapeleita on 12, ei käytössä olevia 5 ja suunnitteilla olevia 1. Aktiiviset, käytöstä poistetut ja suunnitteilla olevat risteävät kaapelit ja niiden reitit on tiedossa. Lisäksi tutkimusalueella on suunnitteilla olevien putkilinjojen kanssa samansuuntaisia kaapeleita, joiden reitit on tiedossa.

Nord Stream putkilinjat 1 ja 2 kulkevat Venäjän aluevesiltä Suomen talousvyöhykkeen kautta Ruotsin talousvyöhykkeelle. Putkilinja 1 kulkee pitkin nyt suunnitteilla olevien putkilinjojen tutkimusalueen eteläreunaa pitkin. Risteyksiä suunnitteilla olevien putkilinjojen ja olemassa olevien putkilinjojen kanssa Suomen talousvyöhykkeellä ei ole suunniteltu, mutta olemassa olevat putkilinjat risteävät suunnitteilla olevat putkikäytävät Venäjän aluevesillä lähellä Suomen talousvyöhykkeen rajaa.

Suomen ja Viron välille suunnitteilla oleva kaasuputkisyhteys, Balticconnector, risteää Nord Stream –laajennushankkeen tutkimusalueen ja suunnitellun putkilinjauksen kanssa.

Suomen ja Saksan välille suunnitellaan vedenalaista tietoliikennekaapelia, jonka reitti on tässä vaiheessa tuntematon.

Liittyminen muihin suunnitelmiin

Suomen merialuetta, aluevesiä ja talousvyöhykettä koskevilla strategioilla ja suunnitelmissa saattaa olla vaikutuksia Nord Stream – laajennushankkeeseen. Näitä ovat merenhoitosuunnitelma, meriliikennestrategia ja merten aluesuunnittelu.

Arviointimenettelyn yhdistäminen muiden lakien mukaisiin menettelyihin

Nord Stream –laajennushankkeen toteuttaminen Suomen talousvyöhykkeellä edellyttää vesilain mukaista rakennuslupaa ammusten rai-vaamista ja putkilinjan rakentamista, käyttöä, ylläpitoa ja korjaamista varten sekä Suomen talousvyöhykkeestä annetun lain mukaista valtioneuvoston suostumusta. Koska hankkeeseen sovelletaan YVA-menettelyä, on YVA-menettelyn päättymisen edellytys lupien myöntämiselle.

Valtioneuvoston lupa tehdä tutkimuksia Suomen talousvyöhykkeellä Nord Stream –laajennushanketta varten välittömän täytäntöönpanon oikeudella myönnettiin hankevastaavalle 4.4.2013 ja tutkimuslupa on voimassa vuoden 2014 loppuun saakka. Tutkimusalueen ja YVA-menettelyssä esitetyn putkilinjojen vaikutusalueen yhteensopivuus on selvitetty.

YK:n Euroopan talouskomission YVA-sopimuksen eli Espoon sopimuksen (SopS 67/1997) mukainen tiedonvaihto muiden sopimuksen mukaisten osapuolten kesken on kytketty arviointimenettelyyn.

Suomella ja Virolla on lisäksi ympäristövaikutusten arvioinnista kahdenvälinen sopimus (SopS 51/2002), missä on tarkennettu Espoon sopimuksen soveltamisen periaatteita.

2. ARVIOINTIOHJELMASTA TIEDOTTAMINEN JA KUULEMINEN

Arviointiohjelman oheisaineistonaan arviointisuunnitelma hankkeen vaikutuksista koko Itämeren alueella vireilläolosta on ilmoitettu seuraavissa sanomalehdissä: Helsingin Sanomat, Hufvudstadsbladet, Turun Sanomat, Åbo Underrättelser, Kymen Sanomat, Borgåbladet, Uusimaa, Länsi-Uusimaa ja Västra Nyland.

Arviointiohjelma ja kansainvälistä osuutta koskeva raportti ovat olleet nähtävillä 8.4.2013 – 6.6.2013 Suomenlahden rannikkokunnissa ja saaristomeren eteläosien kunnissa seuraavasti:

- Espoon kaupunki, Ympäristökeskus, Kirkkojärventie 6, Espoo
- Föglön kunta, Kunnantoimisto, Tingsvägen 3, Föglö
- Haminan kaupunki, Asiakaspalvelu, Puistokatu 2, Hamina
- Hangon kaupunki, Tekninen ja ympäristövirasto, 2. krs, Santalantie 2, Hanko
- Helsingin kaupunki, Kaupungintalo, Hallintokeskus, Pohjoisesplanadi 11 – 13, Helsinki
- Inkoon kunta, Kunnantalo, Ola Westmanin puistotie 3, Inkoo
- Kaarinan kaupunki, Yhteispalvelupiste, Lautakunnankatu 4, Kaarina
- Kemiönsaaren kunta, Kunnankeskus, Malmitie 2, Kemiö
- Kirkkonummen kunta, Palvelupiste, Ervastintie 2, Kirkkonummi
- Kotkan kaupunki, Kaupungintalo, kirjaamo, Kustaankatu 2, Kotka
- Kökarin kunta, kunnantoimisto, Karlby, Kökar
- Lemlandin kunta, kunnantoimisto, Kommunrundan 7, Lemland
- Loviisan kaupunki, Raatihuone, Mannerheiminkatu 4, Loviisa
- Maarianhaminan kaupunki, Maarianhaminan kaupunginkirjasto, Strandgatan 29, Maarianhamina
- Naantalın kaupunki, Kaupungintalo, palvelupiste, Käsityöläiskatu 2, Naantali
- Paraisten kaupunki, Kaupungintalo, Rantatie 28, Parainen
- Porvoon kaupunki, Ympäristönsuojelutoimisto, Piispankatu 38, Porvoo

- Pyhtään kunta, Kunnanvirasto, Siltakyläntie 175, Siltakylä
- Raaseporin kaupunki, Virastotalo, vastaanotto, Ystadinkatu 3, Tammisaari
- Salon kaupunki, Ympäristönsuojelutoimisto, Tehdaskatu 1, Salo
- Sauvon kunta, Kunnanvirasto, Vahtistentie 5, Sauvo
- Sipoon kunta, Kuntala, Iso Kylätie 18, Sipoo
- Siuntion kunta, Kunnantalo, Puistopolku 1, Siuntio
- Turun kaupunki, Keskushallinnon kirjaamo, Puolalankatu 5, Turku
- Virolahden kunta, Kunnanvirasto, Opintie 4, Virolahti

Internetissä kuulutus on ollut nähtävillä osoitteessa www.nord-stream.com/extension ja www.ymparisto.fi/uus > Ympäristövaikutusten arviointi YVA ja SOVA > Vireillä olevat hankkeet.

Hankkeen ja arviointiohjelman esittelytilaisuudet yleisölle järjestettiin seuraavasti:

- Helsinki: tiistaina 16.4.2013 klo 18:00, Marina Congress Center, os. Katajanokanlaituri 6, Helsinki
- Turku: keskiviikkona 17.4. klo 18:00, Forum Marinum, os. Linnankatu 72, Turku
- Hanko: torstaina 18.4. klo 18:00, kaupungintalo, os. Vuorikatu 1, Hanko
- Kotka: maanantaina 22.4. klo 18:00, Höyrypanimo, os. Metsontie 41, Kotka
- Maarianhamina: keskiviikkona 24.4. klo 18:00, Hotel Arkipelag, os. Strandgatan 35, Mariehamn.

Muistiot esittelytilaisuuksista on julkaistu Internetissä osoitteessa www.ymparisto.fi/uus > Ympäristövaikutusten arviointi YVA ja SOVA > Vireillä olevat hankkeet.

Viranomaisille järjestettiin arviointiohjelman nähtävillä ollessa kaksi erillistä esittely- ja keskustelutilaisuutta, ensimmäinen tiistaina 16.4.2013 Helsingissä Marina Congress Centerissä ja toinen keskiviikkona 22.5.2013 Helsingissä Uudenmaan ELY-keskuksessa.

Nord Stream –laajennushankkeeseen sovelletaan YK:n Euroopan talouskomission yleissopimusta valtioiden rajat ylittävien ympäristövaikutusten arvioinnista eli niin sanottua Espoon sopimusta (SopS 67/1997). Sen perusteella suomalaisilla on mahdollisuus esittää mielipiteitä myös koko hankkeen Suomeen kohdistuvista ympäristövaikutuksista. Muut Itämeren alueen kansalaiset, yhteisöt ja viranomaiset ovat voineet vastaavasti esittää mielipiteitä YVA-ohjelmasta niiltä osin, kun hankkeen Suomen osan vaikutukset ulottuvat muihin maihin.

Ympäristöministeriö välittää tiedot kansainvälisen kuulemisen osalta Espoon sopimuksen mukaisille kohdeosapuolille Suomesta saadusta

palautteesta ja muista Itämeren maista saadut kannanotot puolestaan yhteysviranomaisena toimivalle Uudenmaan ELY-keskukselle.

3. YHTEENVETO ESITETYISTÄ LAUSUNNOISTA JA MIELIPITEISTÄ

Nord Stream –laajennushankkeen arviointiohjelmasta pyydettiin mielipiteitä yleisöltä sekä lausunnot hankkeen kannalta keskeisiltä ministeriöiltä, asiantuntijalaitoksilta, viranomaisilta ja Suomenlahden rannikkokunnilta ja saaristomeren eteläosien kunnilta.

Alla on lyhyet yhteenvedot mielipiteistä ja lausunnoista. Tarkemmat yhteenvedot mielipiteistä ja lausunnoista on tämän lausunnon liitteinä. Kaikki Uudenmaan ELY-keskukseen tulleet mielipiteet ja lausunnot selaisenaan, mutta ilman yksityishenkilöihin liittyviä tietoja, on julkaistu Internetissä osoitteessa www.ymparisto.fi/uus > Ympäristövaikutusten arviointi YVA ja SOVA > Vireillä olevat hankkeet.

Yhteenvedo mielipiteistä

Uudenmaan ELY-keskukseen tuli 6.6.2013 mennessä yhteensä 5 mielipidettä yksityishenkilöiltä ja yhdistyksiltä. Mielipiteissä otettiin kantaa muun muassa hankkeeseen liittyviin maalla tapahtuviin toimintoihin eli kiviainesten louhintaan ja käsittelyyn sekä näistä aiheutuviin haittoihin ja ehdotettiin olemassa olevien sivukivivarastojen hyödyntämistä, jolloin kiviainesten louhinnasta ja käsittelystä aiheutuvat haitat vähenisivät.

Lisäksi esille tuotiin putkikäytävän levenemisen myötä lisääntyvät haitat ammattikalastajille ja ehdotettiin yhteistyötä ammattikalastajia edustavien tahojen kanssa hankkeen jatkosuunnittelussa.

Esille tuotiin myös se, että betonipinnoitustehdas ja sen vaikutusten arviointi olisi syytä kytkeä mukaan YVA-menettelyyn.

Yhteenvedo kuntien lausunnoista

Uudenmaan ELY-keskukseen tuli 6.6.2013 mennessä yhteensä 12 lausuntoa kunnista. Kuntien lausunnoissa huomioitiin erityisesti Sandkallanin ja Porvoon ulkosaariston Natura 2000 –alueet ja esitettiin arviointia putkihankkeen vaikutuksista läheisiin Natura 2000 –alueisiin.

Hankkeella saattaa olla vaikutuksia hätäankkurointialueisiin. Lausunnoissa muistutettiin, että nykyisissä laivaliikenteen ohjeissa edellytetään, että Suomen talousvyöhykkeellä on oltava hätäankkurointialueita ja että hätäankkurointia koskevat rajoitukset putkilinjoiden käytön aikana tulee merkitä merikarttoihin.

Itämeri on vilkkaasti liikennöity meri. Kuntien lausunnoissa pyydettiin arvioimaan hankkeen vaikutukset laivaliikenteeseen erityisesti putkilinjo-

jen rakentamisen aikana. Suunnitteilla olevien putkilinjojen vaikutusten selvittämistä uusiin laivaväyliin yhteistyössä Liikenneviraston kanssa pidettiin tärkeänä asiana.

Lisäksi kuntien lausunnoissa tuotiin esille se, että putkilinjojen alle jäävä merenpohja on tutkittava tarkasti muun muassa haitta-aineiden, ammuksien ja hylkyjen osalta. Myös putkien käytön aikainen lämpövaikutus tuotiin esille ja pyydettiin kertomaan arviointiselostuksessa se, miten jo rakennettujen putkien lämmitysvaikutusta on seurattu ja mitä vaikutuksia on havaittu. Myös hankkeen aiheuttaman rakentamisen aikaisen ja pysyvän vedenalaisen melun vaikutusten selvittämistä vedenalaiseen luontoon esitettiin.

EU:n meristrategiadirektiivi velvoittaa soveltamaan ekosysteemiin perustuvaa lähestymistapaa ihmisen toiminnan hallitsemiseksi merialueilla. Suomessa direktiiviä ja strategiaa toteutetaan merenhoitosuunnitelmalla. Kuntien lausunnoissa esitettiin meristrategiadirektiivin ja merenhoitosuunnitelman tavoitteiden huomioimista hankkeen jatkosuunnittelussa.

Yhden kunnan lausunnossa sanottiin, että hanketta ei tulisi toteuttaa. Hankkeen toteuttamatta jättämistä perusteltiin muun muassa sillä, että hanke ei tue kestäväää kehitystä ja lisää fossiilisten luonnonvarojen kuluusta uusiutuvien energianlähteiden kustannuksella.

Yhteenveto viranomaisten lausunnoista

Uudenmaan ELY-keskukseen tuli 6.6.2013 mennessä 18 lausuntoa muilta viranomaisilta mukaan luettuna maakuntien liitot.

Viranomaislausunnoissa tärkeänä pidettiin sitä, että hankkeessa on otettava huomioon Itämeren herkkyys ja haavoittuvuus sekä meri- ja ympäristöturvallisuuden asettamat vaatimukset, varovaisuusperiaate ja että hanketta suunniteltaessa otetaan huomioon kaikki olemassa olevat tai valmisteilla olevat ympäristösopimukset, -ohjelmat ja -linjaukset. HELCOM:in konventiota, suosituksia ja HELCOM:in Itämeren suojelun toimenpideohjelmaa ei YVA-ohjelmassa ole huomioitu.

Lausunnoissa tuotiin esille, että hankkeen vaikutuksia on pyrittävä arvioimaan ainakin 50 vuodeksi ja YVA-menettelyn aikana on suunniteltava myös hankkeen seurannan järjestäminen.

Erityisesti huomioitavista lajeista viranomaislausunnoissa otetaan esille Itämeren norpat, hallit ja harmaahylkeet, joiden lisääntymisalueille ja levähdyspaikoille suuntautuvat vaikutukset tulee minimoida.

Sandkallan-Stora Köhällenin hylkeiden suojelualue on tärkein Suomenlahden kahdesta hylkeiden suojelualueesta ja viranomaislausunnoissa esitetäänkin luonnonsuojelulain mukaista arviointia hankkeen läheisyy-

dessä olevista Natura 2000 –alueista. Putkilinjojen rakentamisvaihe tulisi ajoittaa jääpeitteisen vuodenajan ulkopuolelle hylkeiden suojelua ajatellen. Mikäli osoittautuu tarpeelliseksi, tulee harkita vaihtoehtoisia putkilinjauksia.

Vaikutukset laivaliikenteeseen ja erityisesti liikenteen turvallisuuteen on huomioitu viranomaislausunnoissa, samoin kiviainesten ja raaka-aineiden kuljetuksista aiheutuvat melu- ja muut haitat. Myös tarvittavan kiviaineksen määrä pyydetään arvioimaan tarkemmin YVA-menettelyn aikana.

Rakentamisesta, putken laskusta ja mahdollisesta ammusten räjäyttämisestä aiheutuu vedenalaista melua ja paineaaltoja. Vedenalaisen melun on todettu olevan vakava haitta merinisäkkäille ja kaloille. Vedenalainen melu ei saa olla tasoltaan sellaista, että se vaikuttaisi haitallisesti meriympäristöön.

Muita esille otettuja asioita viranomaislausunnoissa ovat muun muassa vedenalaisen kulttuuriperinnön ja tieteellisten näytteenottoaikkojen huomioiminen hankkeen suunnittelussa, roskaamisen välttäminen, käytössä olevien putkien lämpövaikutukset, pohjasedimenttien leviämisen mallinnuksessa huomioonotettavat seikat, kaloissa olevan dioksiinipitoisuuden selvittäminen sekä hankkeen vaikutukset yleisen kalatalous-edun kannalta.

Vastaukset Espoon sopimuksen mukaiseen ilmoitukseen

Latvia, Puola, Ruotsi, Saksa, Tanska, Viro ja Venäjä ovat ilmoittaneet ympäristöministeriölle 28.6.2013 mennessä, että osallistuvat hankkeen ympäristövaikutusten arviointiin. Muut maat paitsi Venäjä ovat myös esittäneet näkökulmiaan hankkeen ympäristövaikutusten arviointiin.

Kansainvälisissä lausunnoissa ehdotettiin muun muassa useampien reittivaihtoehtojen ja kattavamman 0-vaihtoehdon tarkastelua sekä hankkeen koko elinkaaren aikaista ympäristövaikutusten arviointia mukaan luettuna putkilinjojen käytöstä poistaminen.

Puolan ja Viron lausunnoissa esitettiin pohjasedimenteissä olevien haitallisten aineiden leviämisen arviointia mallintamalla ja ottamalla huomioon ympäristön erityispiirteet. Muun muassa Ruotsin ja Puolan lausunnoissa muistutettiin hankkeen vaikutuksista meriliikenteeseen. Latvian ja Ruotsin lausunnoissa esitettiin hankkeen vaikutusten tarkastelua Itämeren muihin hankkeisiin sekä kaloihin ja kalastukseen. Saksa muistutti lausunnossaan, että putkenlaskualue tulee tutkia ammusten varalta menetelmillä, jotka soveltuvat mahdollisesti vaarallisten esineiden löytämiseen ja että ammuslöytöjen käsittelyvaihtoehdot tulee kuvata perusteellisesti.

Monissa lausunnoissa kannettiin huolta siitä, että Itämeri on erityisen herkkä hankkeen suunnittelualue.

Kansainvälisistä lausunnoista on yhteenveto tämän lausunnon liitteenä, minkä lisäksi ne on julkaistu Internetissä osoitteessa www.ymparisto.fi/uus > Ympäristövaikutusten arviointi YVA ja SOVA > Vireillä olevat hankkeet.

4. YHTEYSVIRANOMAISEN LAUSUNTO

Nord Stream –laajennushanke ulottuu Venäjän ja Saksan valtioiden alueille ja aluevesille sekä Suomen, Ruotsin ja Tanskan talousvyöhykkeille.

Hankkeesta laadittu ympäristövaikutusten arviointiohjelma kattaa YVA-asetuksen 9 §:n sisältövaatimukset ja arviointiohjelma on käsitelty YVA-lainsäädännön vaatimalla tavalla.

Arviointiohjelman lisäksi ympäristövaikutusten arvioinnissa ja niihin liittyvissä selvityksissä sekä ympäristövaikutusten arviointiselostuksessa on huomioitava seuraavat asiat.

Itämeri ja erityisesti Suomenlahti ovat herkkiä ja luonnonoloiltaan ainutlaatuisia. Ympäristövaikutusten näkökulmasta putkilinjat kokonaisuutena tulee suunnitella siten, että ne eivät vaikuta merkittävästi meriekosysteemin rakenteeseen ja toimintaan.

Putkilinjat suunnitellaan vähintään 50 vuoden käyttöikää varten. Hankkeen ympäristövaikutuksia on arvioitava vähintään 50 vuodeksi, myös putkilinjoiden käytöstä poistamisen vaikutuksia on arvioitava jo hankkeen suunnitteluvaiheessa.

Hankkeen kuvaus

Hankkeen tausta, tarkoitus ja kuvaus on esitetty selkeästi.

YVA-ohjelmassa esitetyn lisäksi arviointiselostuksessa on esitettävä hankkeen maankäyttötarve eli kuinka suuren alueen suunnitteilla olevat ja olemassa olevat putkilinjat merenpohjasta vaativat.

Hankkeen rakennusvaiheeseen liittyvät toiminnot mukaan luettuna ammusten raivausmenetelmät ja niiden vaikutukset, putkenlasku, tarvittava asennuskalusto ja putkien asennukseen mahdollisesti liittyvät reunaehdot, esimerkiksi jääpeitteen ja merenkäynnin asettamat vaatimukset tulee kertoa seikkaperäisesti.

Kiviaineksen merenpohjaan läjittämisen ja risteysrakenteiden betonitupatijojen osalta tulee esittää läjitysalueiden ja rakenteiden laajuus, koko, sijoittuminen merenpohjaan ja näiden vaatima alue merenpohjasta. Myös käytettävän kiviaineksen laatu on selostettava.

Suomen talousvyöhyke suunnittelualueena

Suomen talousvyöhyke ei ole Suomen valtion aluetta vaan kansainvälistä merialuetta, missä YK:n merioikeusyleissopimus (SopS 49-

50/1996) määrittelee Suomen ja muiden valtioiden oikeudet. Suomella on talousvyöhykkeellään merioikeusyleissopimuksen mukainen lainkäyttövalta.

Rantavaltiolle kuuluvista talousvyöhykeoikeuksista säädetään laissa Suomen talousvyöhykkeestä (1058/2004). Valtioneuvosto voi hakemuksesta antaa suostumuksensa tehdä talousvyöhykkeellä olevan merenpohjan hyödyntämiseen tähtäävää tutkimusta tai suorittaa muuta toimintaa, jonka tarkoituksena on vyöhykkeen taloudellinen hyödyntäminen.

Sekä ranta- että sisämaavaltioilla on merioikeusyleissopimuksen 58 artiklan perusteella talousvyöhykkeillä vapaus merenkulkuun, ylilentoon, vapaus laskea merenalaisia kaapeleita ja putkistoja ja kaikkeen muuhun kansainvälisessä oikeudessa hyväksytyyn meren käyttöön.

Rantavaltiolla on talousvyöhykkeellään täysivaltaiset oikeudet merenpohjan yläpuolisten vesien ja merenpohjan ja sen sisustan elollisten ja elottomien luonnonvarojen tutkimiseen, hyödyntämiseen, säilyttämiseen ja hoitamiseen sekä muuhun toimintaan, jonka tarkoituksena on vyöhykkeen taloudellinen hyödyntäminen ja tutkiminen.

Arviointiselostuksessa on selostettava lähtökohdat, talousvyöhykettä koskeva lainsäädäntö ja kansainväliset sopimukset sekä toimivaltaiset viranomaiset hankkeen suunnittelulle ja toteutukselle tässä tapauksessa, kun suunnittelualueena on Suomen talousvyöhyke.

Hankkeen tarvitsemat luvat ja suostumukset

Hankkeen toteuttamiseksi tarvitaan kaksi eri vaiheissa annettavaa valtioneuvoston suostumusta ja vesilain (587/2011) mukainen lupa. Valtioneuvoston ehdollinen suostumus Nord Stream –laajennushankkeelle Suomen talousvyöhykkeen taloudelliseen hyödyntämiseen tähtäävään tutkimustoimintaan annettiin 4.4.2013. Suostumus on voimassa 31.12.2014 asti.

Talousvyöhykkeen taloudelliseen hyödyntämiseen tähtäävä tutkimuslupa edeltää varsinaista taloudellisen hyödyntämisen eli putkilinjojen rakentamista, käyttöä, ylläpitoa ja korjauksia varten tarvittavaa rakentamislupaa, joka käsitellään työ- ja elinkeinoministeriön esittelystä valtioneuvostossa. Näiden lisäksi putkilinjoja varten on haettava vesilain mukaista toimenpidelupaa aluehallintovirastosta.

Arviointiselostuksessa on esitettävä, mitä näiden hakemusten tulee sisältää. Myös mahdollinen luonnonsuojelulain 65 §:n mukainen Natura-arvioinnin liittyminen lupaprosesseihin tulee kertoa.

YVA-menettelyssä ja siihen liittyvissä tutkimuksissa ja selvityksissä on otettava huomioon tutkimuksiin liittyvän valtioneuvoston suostumuksen yhteydessä asetetut ehdot.

Suostumuksessa on korostettu ympäristönäkökohtia ja varovaisuusperiaatteen huomioon ottamista hankkeessa sekä talousvyöhykkeen muuta käyttöä koskevia näkökohtia. Suostumuksen ehtoissa edellytetään, että hankkeessa otetaan huomioon Itämeren herkkyyks ja haavoittuvuus sekä meri- ja ympäristöturvallisuuden asettamat vaatimukset.

Hanketta suunniteltaessa ja toteutettaessa on otettava huomioon olemassa olevat muut hankkeet oikeuksineen ja on noudatettava yleistä varovaisuusperiaatetta.

Työ- ja elinkeinoministeriö on toimivaltainen viranomainen Suomen talousvyöhykkeellä tapahtuvassa tutkimuksessa ja rakentamisessa. Aluehallintovirasto on puolestaan toimivaltainen viranomainen vesilain mukaisessa toimenpideluvassa.

Hankkeelle voidaan myöntää sen tarvitsemat luvat vasta kun kansallinen ja Espoon sopimuksen mukainen kansainvälinen YVA-menettely on saatettu loppuun.

Hanketta ja hankealuetta koskevat strategiat, ohjelmat ja suunnitelmat

Nord Stream –laajennushankkeen ympäristövaikutusten arvioinnissa tulee huomioida kaikki hanketta tai hankealuetta koskevat lait, asetukset, sopimukset, -strategiat ja -linjaukset.

Merenkäyttöpolitiikka, -strategiat ja –suunnitelmat on otettu huomioon arviointiohjelmassa. Merenhoitosuunnitelma ja siinä esitetyt hyvän tilan kuvaajat ja toiminnalliset tavoitteet on esitetty kattavasti. Samoin EU komission direktiiviehdotus merellisen aluesuunnittelun ja rannikkoaluiden yhdenmety käytön ja hoidon puitteista on huomioitu.

Arviointiselostuksessa tulee lisäksi kertoa, miten merenhoitosuunnitelman strategiset tavoitteet otetaan huomioon hankkeen suunnittelussa, toteutuksessa ja käytössä.

Vaikutusten arvioinnin yhdeksi lähtökohdaksi on otettava myös Suomen toimenpideohjelma HELCOM Baltic Sea Action Planin (BSAP) toimeenpanemiseksi. Tässä toimenpideohjelmassa kaasuputkien osalta erityisen tärkeitä ovat Itämeren monimuotoisuutta ja lajien suojelua koskevat tavoitteet.

Vesienhoidon ja merenhoidon järjestämistä koskevan lain ja merenhoidon järjestämistä koskevan asetuksen perusteella meriympäristön hyvä tila määritellään yhdentoista laadullisen kuvaajan avulla. Uusia laadullisia huomioitavia asioita ovat vedenalainen melu ja roskaantuminen.

YVA-ohjelman taulukossa 7.1 on yleiskatsaus hankkeen vaikutuskohdeista ja nykytietämyksen perusteella arvioitavista vaikutuksista. Taulukossa ensimmäisenä vaikutuskohteena on merenkäyttöpolitiikka, -strategiat ja –suunnitelmat. Merenkäyttö- ja -suojelupolitiikan, -strategioiden ja –suunnitelmien tulee vaikuttaa hankkeen suunnitteluun siten,

että hanke kokonaisuudessaan suunnitellaan sopeutumaan näiden yhteiskunnallisesti hyväksytyjen tavoitteiden mukaiseksi.

Arviointiselostuksessa suunnittelun ja toteutuksen lähtökohdat samoin kuin muut yhteiskunnallisesti sovitut sopimukset, ohjelmat, suunnitelmat ja linjaukset ehdotetaan käsiteltäväksi omana kokonaisuutenaan. Sen lisäksi näistä ohjelma-asiakirjoista on huomioitava ne kokonaisuudet ja yksityiskohdat, joilla on vaikutuksia tämän hankkeen suunnitteluun ja toteutukseen.

Hankkeen liittyminen muihin hankkeisiin

Suomen talousvyöhykkeellä olevat toteutetut ja suunnitteilla olevat muut hankkeet oikeuksineen on otettava kaikessa toiminnassa huomioon ja hankkeessa on noudatettava yleistä varovaisuusperiaatetta. Putkilinjojen rakentaminen ja käyttö tulee suunnitella ja toteuttaa siten, että se ei estä nykyisiä tai myöhempiä Suomen talousvyöhykkeen tieteellisen tutkimuksen tai taloudellisen hyödyntämisen hankkeita ja että sen aiheuttamat haitat näille muille hankkeille ovat mahdollisimman vähäiset. Tämä näkökulma on huomioitava myös tehtäessä päätöstä putkilinjojen lopullisesta reitistä.

Osa tieteellisen perinnön kannalta tärkeistä seurantapisteistä on suunnitellulla putkilinjalla tai sen välittömässä läheisyydessä. Hankevastaavan on selvitettävä yhdessä HELCOMin, SYKEN ja Ilmatieteen laitoksen edustajien kanssa putkilinjojen tarkat reititykset siten, että haittoja tieteelliselle tutkimukselle ei aiheudu tai niitä aiheutuisi mahdollisimman vähän.

Suunnitteilla olevat putkilinjat risteävät Suomen ja Viron välille suunnitteilla olevan kaasuputkiyhteyden eli Balticconnectorin kanssa. Valtioneuvosto antoi 30.5.2013 ehdollisen suostumuksensa Suomen talousvyöhykkeen taloudelliseen hyödyntämiseen tähtäävään tutkimustoimintaan Gasum Oy:lle Balticconnector-maakaasuputken sijoittamiseksi tehtäviä tutkimuksia varten. Valtioneuvoston myöntämässä ehdollisessa suostumuksessa on korostettu samoja ympäristönäkökohtia ja talousvyöhykkeen muuta käyttöä koskevia näkökohtia kuin Nord Stream –laajennushankkeelle myönnettyssä suostumuksessa.

Nord Stream –laajennushankkeen risteämiset Balticconnector-putkilinjojen kanssa on suunniteltava ja toteutettava mahdollisuuksien mukaan yhteistyössä putkilinjojen hankevastaavien kanssa ja vähintään siten, että risteämisistä ei aiheudu kohtuutonta haittaa toiselle osapuolelle.

Arviointiohjelmassa on lueteltu käytöstä poistetut, aktiiviset ja suunnitellut sähkö- ja tietoliikennekaapelit, jotka kulkevat suunnitteilla olevien putkilinjojen poikki. Risteämisistä ja risteysrakenteista on sovittava yhteistyössä kaapelien omistajien kanssa hyvissä ajoin ennen hankkeen toteuttamista.

Suomen ja Saksan välille suunnitteilla olevan tietoliikennekaapelin tarkka reitti ei ole vielä tiedossa, mutta sen rakentaminen on tarkoitus aloittaa vuoden 2014 aikana.

Laivaliikenne Suomenlahdella

Koska laivaliikenne Suomenlahdella on vilkasta, on erityistä huomiota kiinnitettävä putkilinjan rakentamisen ja käytön aikaisiin vaikutuksiin laivaliikenteeseen ja erityisesti turvallisuuteen. Arvion tulee perustua riskikartoitukseen ja kokemuksiin kahden aiemman putkilinjan rakentamisesta ja käytöstä.

Luotettavan vaikutusten arvioinnin tekeminen edellyttää ajantasaisen liikennettä koskevan tiedon ja merikarttojen käyttöä.

Suomenlahdella on käytössä pakollinen ilmoitus- ja reititysjärjestelmä GOFREP (Gulf of Finland Reporting System). Putkilinjojen rakentamishankkeen vaikutukset GOFREP-järjestelmään tulee selvittää. Erityisesti alusten mahdollisuus noudattaa pakollisia reittejä hankkeen rakentamisen ja käytön aikana tulee arvioida. Jos alukset joutuvat poikkeamaan pakollisilta reiteiltä, on arvioitava vaikutukset liikenteen turvallisuuteen. Alusliikenteen poikkeusjärjestelyt saattavat vaatia kansainvälisen merenkulkujärjestön IMO:n hyväksynnän.

Suomenlahden GOFREP -järjestelmän ja kansallisen alusliikennepalvelun avulla luodut pysyvät liikennejärjestelyt ovat keskeinen alusliikenteen ennakoitavuutta ja turvallisuutta lisäävä tekijä.

Kaasuputkien asennuksessa ja merkitsemisessä tulee noudattaa ohjetta "Liikenneviraston ohjeet ilmajohtojen, kaapeleiden ja muiden johtojen asettamisesta ja merkitsemisestä, dnro 6155/040/2010.

Hankevastaavan tulee toimittaa hyvissä ajoin putkilinjauksen koordinaattitiedot Liikennevirastolle, jotta hanke voidaan merkitä merikartoille under construction -merkinnällä tiedoksi muille vesilläliikkuville. Putkilinjojen asennuksen jälkeen hankevastaavan on toimitettava ilmoitus ja putken sijainnin osoittava kartta paikannustietoineen Liikenneviraston Meriväylät -yksikölle sekä Merikartoitusosastolle.

Hankkeen tutkimuksissa ja toteutuksessa käytettävien alusten tulee noudattaa meriteiden sääntöjä ja niiden tulee olla jatkuvassa yhteydessä Suomen ja Viron liikenteenohjauskeskuksiin. Jatkuva yhteistyö on merkittävä riskejä vähentävä tekijä.

Tarkasteltavat vaihtoehdot

Arviointiohjelmassa esitetään tarkasteltavaksi Nord Stream -laajennushankkeen kahden putkilinjan 370 kilometrin pituista pääreitinvaihtoehtoa (VE 1) ja 21 kilometrin pituista vaihtoehtoista putkilinjojen reititystä Porkkalan eteläpuolella (VE 1a) sekä hankkeen toteuttamatta jättämistä (VE 0).

Putkilinjoiden reittivaihtoehdot poikkeavat kartalla vain vähän toisistaan, mutta niiden ympäristövaikutukset voivat poiketa merkittävästi. Arviointiselostuksessa on syytä perustella se, miksi nämä vaihtoehdot on otettu tarkasteltavaksi, mitä muita reittivaihtoehtoja on mahdollisesti tarkasteltu jo ennen YVA-menettelyä ja miksi muista vaihtoehdoista on luovuttu.

Kalbådagrundin majakan kaakkoispuolella on matalikko, joka rajaa reittijakoaluetta. Liikennevirastolla on alustava suunnitelma matalikon ruoppaamiseksi, minkä vuoksi kaasuputkilinjaus on tehtävä vähintään 500 metrin etäisyydelle matalikosta.

Suomen talousvyöhykkeellä, Nord Stream –putkilinjoiden 1 ja 2 eteläpuolella kulkevaa reittiä ei ole YVA-ohjelmassa esitetty tarkasteltavaksi yhtenä vaihtoehtona. Jos tätä reittivaihtoehtoa on ennen YVA-menettelyä alustavasti tarkasteltu, arviointiselostuksessa on perusteltava, miksi tämä reittivaihtoehdosta on luovuttu. Jos Nord Stream –putkilinjoiden 1 ja 2 eteläpuolista reittivaihtoehtoa ei ole tarkasteltu aiemmin, on YVA-menettelyn aikana selvittävät mahdollisuudet myös tähän reittilinjaukseen ja tarvittaessa sen vaikutukset.

Uusien vaihtoehtojen ja alavaihtoehtojen esille tuleminen YVA-menettelyn aikana voi olla vaikutusten kannalta myönteinen asia. Jos osoittautuu tarpeelliseksi arvioida uusia vaihtoehtoisia reittejä tai reittien poikkeamia Suomen talousvyöhykkeellä, on niiden vaikutukset arvioitava samoin tai samantasoisesti kuin nyt esitettyjen vaihtoehtojen.

Arviointiselostuksessa vertaillaan hankkeen kaikkia vaihtoehtoja ja niiden myönteisiä ja kielteisiä vaikutuksia päätöksenteon tueksi. Vertailun tulee olla analyttinen ja ymmärrettävä.

Ympäristövaikutusten arviointi

Nord Stream –laajennushankkeen YVA-ohjelmassa hankkeen vaikutusten arvioinnin suunnittelun lähtökohtana on YVA-lain 2 §. Hankkeen merkittävimmät ympäristövaikutukset aiheutuvat putkilinjoiden rakentamiseen liittyvistä toimista minkä lisäksi hankkeella voi olla käytönaikaisia vaikutuksia. Hankkeen merkittävimmät mahdolliset vaikutuskohteet on YVA-ohjelmassa tunnistettu.

Hankkeen ympäristövaikutuksia selvittäessä on otettava huomioon seuraavat tarkennukset.

Kalastus ja kalat

Suomessa rekisteröidyistä kalastajista ammattikalastajia merellä on vähän yli 2000. Suomenlahdella ja Itämeren pohjoisosassa ammattikalastusta harjoitetaan sekä rannikkovesillä että avomerellä. Avomerikalastukseen kuuluu troolausta ja pitkäsiimakalastusta.

Kalastukseen kohdistuvat vaikutukset aiheutuvat putkilinjojen rakentamisen aikaisista turvavyöhykkeistä, joille kaikkien ulkopuolisten alusten pääsy on kielletty sekä mahdollisesta kalastusalusten troolaussyvyyden muuttamisesta putkilinjojen vapaiden jänneväliden kohdalla.

Koska hankkeella on todennäköisesti vaikutuksia kalastajien harjoittamaan elinkeinon, suositellaan yhteistyötä ja keskustelutilaisuuksia järjestettäväksi ammattikalastajien ja ammattikalastajia edustavien järjestöjen kanssa.

Itämeren kalojen dioksiinianalyysit on tehty viimeksi vuonna 2009. Nord Stream –putkilinjojen 1 ja 2 mahdolliset vaikutukset kalojen dioksiinipitoisuuksiin on mahdollista selvittää mittaamalla kalojen nykyiset dioksiinipitoisuudet. Näin voitaisiin arvioida myös suunnitteilla olevien putkilinjojen rakentamisen vaikutuksia kalojen dioksiinipitoisuuksiin.

Merenpohja

Kiviaineksen kasaaminen merenpohjaan ja putkenlasku vaikuttavat todennäköisesti pohjasedimentteihin ja niiden leviämiseen.

Hankkeen vaikutuksia merenpohjaan arvioidaan putkilinjoista 1 ja 2 saatujen kokemusten, asiantuntijalausuntojen ja matemaattisen mallinnuksen avulla. Vaikka ensimmäisten putkilinjojen rakennusvaiheen ympäristövaikutukset merenpohjaan todettiin pääosin vähäisiksi, on tärkeää selvittää laajennushankkeen lähtötilanne ja rakennusvaiheen vaikutukset uusilla näytteillä riittävän kattavasti. Erityisesti tulee kiinnittää huomiota haitallisten aineiden pitoisuustasoihin ja haitallisten aineiden mahdolliseen leviämiseen.

Pohjasedimentin kiintoaineanalysointien ohella on selvitettävä taustatietoja, on kuvattava pohjasedimentin laatu, mitattava pohja-aineksen rae-koko sekä ravinteiden määrä ja orgaanisen aineksen pitoisuus pohjasedimentissä. Taustatietoa tarvitaan haitallisten aineiden ja ravinteiden mittaustulosten tulkinnassa. Arviointiselostuksessa on tarkasteltava myös normalisoimattomia tuloksia.

Hydrologia ja vedenlaatu

Vedenlaatuun liittyvien kemiallisten, biologisten ja fysikaalisten tekijöiden lisäksi tulee arvioida vaikutukset meren ekologiseen tilaan.

Hankkeen vaikutukset hydrologiaan ja vedenlaatuun selvitetään matemaattisen mallinnuksen ja asiantuntija-arvion perusteella. Matemaattisen mallin osalta on kiinnitettävä huomiota siihen, että sen avulla saadaan riittävän tarkkoja tuloksia.

Vesinäytteiden tuloksia on verrattava voimassa oleviin vesipuitelidirektiivin yhteydessä kehitettyihin EQS-arvoihin silloin kun ne ovat olemassa, muussa tapauksessa PNEC-arvoihin.

Jos mallitarkastelun ja asiantuntija-arvioiden perusteella osoittautuu tarpeelliseksi, on vaikutukset kasviplanktoniin otettava mukaan tarkasteluun.

Kaasuputkien lämmitysvaikutus

Kaasuputkien meriveden lämmitysvaikutuksen arvioidaan olevan paikallinen ja lähinnä putkien alkupäähän kohdistuva. Suositeltavaa on asian selvittäminen ja olemassa olevien putkien lämmitysvaikutusten mittaaminen. Mikäli olemassa olevat putket aiheuttavat vähäisiä vaikutuksia, on mahdollista, että uusien putkien lämmitysvaikutukset yhdessä olemassa olevien putkien lämmitysvaikutusten kanssa nostavat kaasuputkien yhteisvaikutuksen sellaiselle tasolle, joka on otettava huomioon.

Vedenalainen melu

Vesienhoidon ja merenhoidon järjestämistä koskevan lain ja merenhoidon järjestämistä koskevan asetuksen perusteella hankkeen tarkasteltavia vaikutuksia ovat myös vedenalainen melu ja roskaantuminen. Vedenalainen melu ei saa tasoltaan olla sellaista, että se vaikuttaisi haitallisesti meriympäristöön. YVA-ohjelmassa vedenalainen melu on huomioitu, mutta sen mittaus- ja arviointitapaa on tarkennettava. Putkilinjojen rakentamisen aikainen ja käytön aikainen melu tulee arvioida seuraavien päätösten ja raja-arvojen mukaisesti:

- EU komission päätös merivesien hyvän tilan arvioinnissa käytettävistä perusteista ja menetelmästandardeista (2010/477/EU) ja
- Valtioneuvoston päätös Suomen merenhoitosuunnitelmasta (ensimmäinen osa)

Mikäli raja-arvojen arvioidaan ylittyvän putkilinjojen rakentamisen tai toiminnan aikana, tulee esittää keinoja, joilla vaikutuksia voidaan vähentää. Erityisesti Natura 2000 –alueiden ja hylkeidensuojelualueiden läheisyydessä vedenalaiseen meluun on kiinnitettävä erityistä huomiota.

Ammukset

Ammusten raivauksen haitallisten ympäristövaikutusten vähentämiseksi tulee YVA-ohjelmassa esitetyn lisäksi selvittää mahdollisuudet raivausalueella olevien vesilintujen ja hylkeiden karkottamiseen.

Luonnon monimuotoisuus

Hankkeen vaikutukset luonnon monimuotoisuuteen meriekosysteemisä tulee arvioida.

Luonnonsuojelualueet

Putkilinja on suunniteltu rakennettavan noin kuuden metrin päähän Sandkallanin Natura 2000-alueesta. Putkilinjan rakentamisen vaikutukset Sandkallanin Natura 2000-alueeseen on arvioitava.

Merinisäkkäät

Putkilinjan rakentamisen ja käytön aikaiset vaikutukset Sandkallan-Stora Kölhällenin hylkeensuojelualueelle tulee selvittää. Alue on hylkeiden kannalta merkittävin suojelualue itäisellä Suomenlahdella. Putkien rakentaminen tulee toteuttaa siten, että haitat hylkeille ovat mahdollisimman vähäiset. Tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että rakentaminen lopetetaan syksyllä jääpeitteen muodostuessa ja sitä jatketaan aikaisintaan kesäkuun puolessa välissä kun hylkeiden lisääntyminen ja karvanvaihto on tapahtunut.

Itämerennorppa on todettu koko Itämeren alueella erittäin uhanalaiseksi ja Suomenlahden norppakanta on korkeintaan muutaman sadan yksilön suuruinen. Norpat ovat paikkauskollisia, joten niiden pesimis- ja levähtämisalueille kohdistuva häirintä uhkaa koko Suomenlahden norppapopulaatiota. Putkien rakentamisen vaikutukset Suomenlahden norppapopulaatioon tulee selvittää.

Merenalainen kulttuuriperintö

Suomen talousvyöhykkeellä ei sovelleta muinaismuistolakia, mutta vedenalaisen kulttuuriperinnön huomioonottamista putkilinjojen suunnittelun ja rakentamisen yhteydessä suositellaan. Itämeressä on paljon vedenalaisia kulttuuriperintökohteita, jotka ovat historiallisesti ja sotahistoriallisesti kiinnostavia, ja jotka ovat kansainvälistä kulttuuriperintöä ja sotalaivanhylkyjen osalta lippuvaltioiden hallinnoimaa omaisuutta.

YVA-ohjelmassa esitetään, että kulttuuriperintökohteet suunnitellulla putkilinjalla tunnistetaan ja havaitut hylt aiotaan kiertää. Tämä on riittävä suunnitelma hankkeen vaikutuksista ja niiden minimoimisesta merenalaiseen kulttuuriperintöön.

Roskaantuminen

Maalla ja erityisesti merellä tapahtuva toiminta tulee suunnitella ja toteuttaa siten, että roskaantumista vältetään. Tätä varten on arvioitava putkilinjojen rakennuksen ja käytön aikana syntyvien sivutuotteiden ja jätteiden määrät ja suunniteltava niiden kierrätys ja loppusijoitus.

Kaasuputkien poistaminen käytöstä

Putkilinjoja suunnitellaan käytettävän vähintään 50 vuotta, mutta niiden käyttöä voidaan jatkaa tämän jälkeen, jos se seurannan perusteella on mahdollista. Putkilinjojen käytöstä poistamisen vaihtoehdot eli putkien merenpohjaan jättäminen tai niiden nostaminen pois merestä ja näiden vaihtoehtojen vaikutukset tulee esittää yleispiirteisellä tasolla jo arviointiselostuksessa. Putkilinjojen käytöstä poistaminen ympäristövaikutuksiin on suunniteltava seikkaperäisesti niiden käyttöään loppuvaiheessa.

Liitännäistoiminnot

Nord Stream –laajennushankkeen YVA-ohjelmassa esitetään hankkeen YVA-menettelyyn sisällytettäväksi hankkeen omien toimintojen lisäksi

- putkien laivakuljetukset pinnoituslaitoksesta varastointialueelle,
- kiviaineksen kuljetus louhoksilta satamaan ja
- kiviaineksen varastointi satamassa.

Putkien ja kiviainesten kuljetukset ja kiviainesten väliaikainen varastointi tulee sisällyttää arviointimenettelyyn YVA-ohjelmassa esitetyn mukaisesti.

Kiviainesten kuljetus

Hankkeesta maalla aiheutuvat liikennevaikutukset rajoittuvat Kotkan alueelle ja ne aiheutuvat kiviaineksen kuljetuksesta Kotkan satamaan, missä kiviainesta varastoidaan ja lastataan kuljetettavaksi kaasuputkien asennuspaikalle. Arvio tarvittavasta kiviainemäärästä, todennäköisimmistä kuljetusreiteistä, kuljetusmääristä ja kuljetusten kestosta tulee esittää arviointiselostuksessa sillä tarkkuudella kuin se tässä vaiheessa on mahdollista.

Kiviaineksen kuljetusreitien varrella on asuinalueita ja Kymenlaakson keskussairaala. Vuonna 2012 Kotkan satamatoiminnoista ja teollisuusalueista aiheutuneista ympäristöhaitoista tehtiin kyselytutkimus. Vastajat pitivät suurimpana haittana tieliikenteestä päiväsaikaan aiheutuvaa meluhaittaa.

Liikenteen vaikutuksia tulee arvioida YVA-ohjelmassa esitetyn mukaisesti melumallinnuksella. Arvioinnissa tulee huomioida asuinalueiden lisäksi muut häiriintyvät kohteet kuten päiväkodit, koulut ja sairaalat.

Kiviainesten kuljetusta Kotkan satamaan rautateitse ei ole YVA-ohjelmassa tarkasteltu. Myös rautatiekuljetusten mahdollisuus suositellaan arvioitavaksi.

Betonipinnoituslaitos

Putkien betonipinnoituslaitos varastointialueineen esitetään YVA-ohjelmassa jätettäväksi YVA-menettelyn ulkopuolelle. Betonipinnoituslaitoksen paikkaa ei hankkeen tässä suunnitteluvaiheessa tiedetä ja on mahdollista, että Nord Stream AG tulee hankkimaan putkien pinnoituksen alihankkijalta kilpailutuksen perusteella.

Kaakkois-Suomen ympäristökeskus on tehnyt 29.9.2008 päätöksen, jonka perusteella Kotkan betonipinnoituslaitokseen ei erillisenä hankkeena sovelleta YVA-lain mukaista arviointimenettelyä. Kaakkois-

Suomen ELY-keskus on 14.6.2013 päivätyllä kirjeellä vahvistanut, että asia on tältä osin ratkaistu edellä mainitulla päätöksellä.

Betonipinnoituslaitos liittyy putkilinjojen rakentamiseen ja sen vuoksi laitoksen vaikutuksia varastointialueineen tulee tarkastella hankkeen YVA-menettelyssä. Koska betonipinnoituslaitoksen toiminnan harjoittajasta ja sijainnista ei tässä vaiheessa ole varmuutta, voidaan toiminnan vaikutukset arvioida tämän YVA-menettelyn aikana yleispiirteisellä tasolla ja käyttäen esimerkkinä Kotkassa sijainnutta Nord Stream putkilinjoja 1 ja 2 varten toiminutta betonipinnoituslaitosta varastointialueineen.

Tarkkailu

Nord Stream –laajennushankkeen rakentamisen ja käytön aikaisten ympäristövaikutusten tarkkailusuunnitelma liitetään osaksi YVA-selostusta. Suunnitelma päivitetään kahdessa vaiheessa, ensin valmisteltaessa vesilain mukaista lupahakemusta ja myöhemmin lupaehtojen perusteella.

Tarkkailun tavoitteena on seurata hankkeen vaikutuksia ympäristön tilaan, miten hyvin arvioinnissa käytetyt menetelmät ja niillä saadut tulokset vastaavat todellisuutta ja miten haitallisten vaikutusten lieventämistoimet ovat onnistuneet.

YVA-ohjelmassa esitetty suunnitelma tarkkailun järjestämisestä on tässä vaiheessa riittävä.

Osallistuminen ja raportointi

Arviointiohjelman nähtävillä olon aikana järjestettiin viisi yleisötilaisuutta ja kaksi tilaisuutta viranomaisille, lisäksi hankevastaava järjesti viranomaisille keskustelutilaisuuden jo ennen YVA-ohjelman valmistumista.

Myös arviointiselostuksen vireilläoloaikana on tarkoitus järjestää viisi yleisötilaisuutta ja erillisiä viranomaisten esittely- ja keskustelutilaisuuksia.

Osana vaikutusten arviointia tehdään kansalaiskysely ja kalastajille kohdennettu oma kyselynsä. Koska hankkeella on todennäköisesti vaikutuksia kalastajien harjoittamaan elinkeinoon, kyselyn lisäksi suositellaan yhteistyötä ja erillisiä keskustelutilaisuuksia järjestettäväksi ammatikalastajia edustavien järjestöjen kanssa.

YVA-ohjelmassa on selkeä rakenne ja ytimekäs jäsentely. Ohjelman liitteenä oleva kartta-aineisto on havainnollista. Myös hankkeen www-sivusto osoitteessa www.nord-stream.com/extension on havainnollinen ja laadukas.

Ulkomaisista paikkakunnista tulee suomenkielisissä YVA-raporteissa käyttää suomenkielistä nimeä, jos paikkakunnalla sellainen on.

Kansainvälinen YVA-menettely

Tässä YVA-menettelyssä sovelletaan kansainvälistä menettelyä YVA-lain 14 §, 15 § ja 22 § mukaisesti. Arviointimenettelyssä ja arviointiselostuksen laatimisessa on otettava huomioon se, mitä Espoon sopimuksessa (Convention on Environmental Impact Assessment in a Transboundary Context) ja Suomen ja Viron kahdenvälisessä sopimuksessa YVA-menettelystä on sovittu.

Ympäristöministeriö huolehtii Espoon sopimukseen liittyvistä ilmoitus- ja neuvottelutehtävistä.

5. LAUSUNNOSTA TIEDOTTAMINEN

Yhteysviranomaisen lausunto lähetetään tiedoksi mielipiteiden esittäjille sekä niihin kuntiin ja niille viranomaisille, jotka antoivat hankkeen YVA-ohjelmasta oman lausuntonsa. Yhteysviranomaisen lausunto on nähtävillä Internet-sivuilla osoitteessa www.ymparisto.fi/uus > Ympäristövai-
kutusten arviointi YVA ja SOVA > Vireillä olevat hankkeet.

YVA-ohjelmasta saaduista mielipiteistä ja lausunnoista on lähetetty kopiot hankkeesta vastaavalle. Alkuperäiset asiakirjat säilytetään Uudenmaan ELY-keskuksessa.

Johtajan sijainen

Eija Lehtonen

Ylitarkastaja

Päivi Blinnikka

LIITTEET

- 1) Maksun määräytyminen ja muutoksenhaku
- 2) Kooste mielipiteistä
- 3) Kooste kuntien lausunnoista
- 4) Kooste viranomaisten lausunnoista
- 5) Kooste kansainvälisistä lausunnoista

TIEDOKSI

Ympäristöministeriö
Suomen ympäristökeskus (lausunto + 2 kpl arviointiohjelmiä)
Mielipiteen esittäjät
Lausunnon antajat